

محمد تقی پسیان

«محمد تقی پسیان» معروف به کلنل، نخستین خلبان ایرانی است که در تبریز متولد شد

ایسنا/آذربایجان شرقی «محمد تقی پسیان» معروف به کلنل، نخستین خلبان ایرانی است که در تبریز متولد شد و به جهت هوش و ذکاوتش به درجه والی خراسان رسید و چنان ایستادگی در برابر استعمار قاجار و استبداد انگلیسی ها داشت که تنها چاره را در نابودی آن دیدند و این شخصیت گرانقدر تاریخی در ۳۰ سالگی و زمانی که همچنان والی خراسان بود، سر و بدنش را از هم جدا کردند و به درجه شهادت رسید.

محمد تقی خان پسیان سال ۱۲۷۰ شمسی در محله سرخاب تبریز و در یک خانواده نظامی به دنیا آمد. با توجه به هوش سرشاری که داشت در سن ۱۵ سالگی وارد مدرسه نظام شده و به سرعت پله های ترقی را طی کرد تا به درجه «یاوری» (معادل سرگردی امروز) رسید.

به گزارش ایسنا، پسیان در جنگ جهانی اول و پیش از اعلام بی طرفی ایران، به عنوان فرمانده کل قوای کشور انجام وظیفه کرد و با تدبیر و تاکتیکی که به خرج داد نامش بر سر زبان ها افتاد. او توانست با تاکتیکی سیاسی- نظامی، همدان را که در تسخیر قوای مهاجم روسی بود، با یک سوم نیرو و امکانات روس ها از چنگ آن ها خارج سازد.

شهرت این شخصیت نظامی از مرزهای ایران هم فراتر رفت تا آنجا که مارشال هیندنبورگ (فرمانده وقت قوای آلمان) او را به سمت فرمانده نیروهای آلمانی در جبهه لهستان منصوب کرد و در این مسئولیت نیز «کلنل» (درجه نظامی سرهنگ در دوران قاجار که واژه فرانسوی بود) لیاقت و شایستگی بی نظیری را از خود به نمایش گذاشت. پسیان همزمان، فن خلبانی را که کم کم در کشورهای اروپایی جان می گرفت، فراگرفت و عنوان «اولین خلبان ایرانی» را به خود اختصاص داد.

کلنل، اولین ایرانی بود که یک اپرای موسیقی را به زبان ایرانی تنظیم کرده و آن را به نت درآورد. کتاب ها و روزنامه های وقت آلمان، اغلب از او به عنوان «نجیب ترین ایرانی» یاد کرده اند.

بعدها و در حالی که کمتر از ۳۰ سال سن داشت، به ریاست ژاندارمری خراسان بزرگ منصوب شده و با به نظم درآوردن نیروهای نظامی، برقراری امنیت در جاده های این منطقه بزرگ، عنوان والی و حاکم خراسان را کسب کرد. از این زمان مبارزات او علیه استعمار انگلیس، شکل جدی به خود گرفت و در اولین گام نیز سیم های تلگراف کل شهر را که قبلا بعد از گذشتن از کنسول گری انگلستان در اختیار مردم قرار می گرفت از این کنسول گری قطع کرد؛ بنابراین نیز دست انگلیسی ها از دخالت در امور خراسان قطع شد.

بی کفایتی و مخالفت دولت قوام، توطئه انگلیسی ها و فرصت طلبی برخی مزدوران وطن فروش، دست به دست هم داد تا این که در توطئه ای ننگین، کلنل محمد تقی خان پسیان جان را فدای وطن خویش ساخت و در حالی که امکان فرار برای او مهیا بود، تا آخرین لحظه به مقابله و مبارزه پرداخته و جان و سرش را در این راه از دست داد.

جنازه کلنل با تشریفات خاصی در کنار مقبره نادرشاه دفن شد ولی شبانه توسط نیروهای قوام نیش قبر و در مکان نامعلومی در یک قبرستان متروکه دفن شد. ۳۱ سال بعد، به طور تصادفی جنازه و تابوت باقی مانده اش در خراسان پیدا شده و در سال ۱۳۳۱ نیز به دستور دکتر محمد مصدق، نخست وزیر وقت ایران، پیکر او با احترام و تشریفات خاصی، مجددا تشییع شده و در باغ نادری دفن شد.

سیاست مدار نبودن او یکی از علت های شکست کلنل بود

گوشه ای از زندگی «کلنل»

دکتر عزیز جوانپور، پژوهشگر مسائل تاریخی و استاد دانشگاه روز دوشنبه، ۱۰ مهرماه در آیین بزرگداشت این شخصیت مهم تاریخی در تبریز، با بیان این که کلنل محمد تقی پسیان سیاست مدار نبود، گفت: این شخصیت تاریخی با استبداد قاجار مبارزه می کرد ولی سیاست مدار نبودن او یکی از علت های شکستش بود که نقشه ی دولت قوام السلطنه را متوجه نشده و در این

راه به شهادت رسید.

وی اظهار کرد: محمد تقی پسیان در سال ۱۲۷۰ در یک خانواده نظامی در تبریز چشم به جهان گشوده و در سال ۱۳۰۰ در سن ۳۰ سالگی نیز به دست دولت قوام السلطنه به شهادت رسید.

مشروطه خواهی در ذات کلنل نمایان بود

وی ادامه داد: او در سن ۱۵ سالگی همزمان با انقلاب مشروطه وارد مدرسه نظامی شد و در تمام صحنه های انقلاب مشروطه مشارکت داشت، یکی از شخصیت هایی بود که مشروطه خواهی در ذاتش نمایان بود.

جوانپور با بیان این که پسیان در وظیفه ای که به آن محول شده بود، جدی و دقیق عمل می کرد، افزود: کلنل در استان خراسان که زادگاه خود نبود با شجاعت و جدیت صحنه مبارزه استان را مدیریت می کرد.

وی با بیان این که اصلی ترین دشمن وی، قوام السلطنه بود، یادآور شد: کلنل با استبداد قاجار مبارزه می کرد و به هیچ عنوان زیر بار استعمار نمی رفت و تنها به فکر عمران و آبادی بوده و عزت هم وطنانش برایش با ارزشترین دارایی بود.

وی ادامه داد: آن زمان پسیان را به عنوان تجزیه طلب می شناختند که می خواهد خراسان را از ایران جدا کند، حتی این مطلب را ملک الشعراء بهار نیز باور کرده بود. پایتخت نشین ها این اتهام را زده بودند برای این که باب میل خودشان نبود و قصد داشتند تا افراد خود را جایگزین پسیان کنند.

این پژوهشگر مسائل تاریخی افزود: پسیان در مدت یک سال که در خراسان بود با افرادی که از پرداخت مالیات سر باز می زدند، مبارزه می کرد و ساخت مدارس، ترمیم و بازسازی آرامگاه فردوسی و مبارزه با اعتیاد از جمله اقداماتی بود که کلنل در دوران خدمتش انجام داد.

وی با بیان این که این شخصیت تاریخی به مدت ۱۵ سال در عرصه کار و مبارزه با فساد تاثیر گذار بود، تصریح کرد: وی از تمام ظرفیت های علمی بهره می برد و دوست داشت این علم را به دیگران نیز نشر دهد. مسلط به زبان آلمانی، فرانسوی و روسی بود و به عنوان یک نظامی، معلم، نویسنده و روشنفکر در بین مردم شهرت داشت.

وی خاطر نشان کرد: حدود ۱۰۲ سال از شهادت کلنل می گذرد اما زندگی این شخصیت می تواند برای جوانان، درس و الگو باشد تا به تمام علوم روز دنیا مسلط باشند و در عرصه تعلیم و تربیت گام بردارند.